J. S. MACHAR:

PÊLE-MÊLE

1882—1900

TŘETÍ VYDÁNÍ.

V PRAZE
NÁKLADEM F. ŠIMÁČKA
1910

Z prvého vydání (r. 1892) této knížky zařadil jsem řadu veršů do trilogie „Confiteor . . .“, leccos odtamtud vložil opět sem, přidal k tomu trosky z knihy „1893—1896“ a řadu věcí při prvém vydání opomenutých. Doplňuje tedy nyní kniha přítomná cykly mých dosavadních sbírek.

Tiskem »Unie« v Praze.

Dru JOSEFU HOLÉMU

V SUŠICI

ZIMNÍ KOSMICKÁ PÍSEŇ.

To je dnes hovoru nahoře,
hvězdy jsou údivem jaty:
Země, ta hezounká panenka,
oblekla bálové šaty!

Ve vlasech perly a démanty
a stříbro na bílém šatě,
jenž splývá panence s ramenou
od hlavy až dolů k patě.

Jak hezky tančí dnes do taktu,
a vítr hudbu jí dělá,
až bílý šat její poletá
v kotoučích okolo těla.

Co je tu hovoru po nebi:
Měsíc že tanečník jarý,
Jupiter ten zase stýská si,
že jest již náramně starý.

Venuše zří na ně s závistí,
— oh, dnes je závist ta marná!
Měsíček stále si libuje:
Jaká to panenka švarná!

(Světozor z 3. února 1882.)

LEKNÍN.

Na lukách v tůních těch, jichž voda zelenavá,
při břehu zvedá se pýř, štíhlá vodní tráva
a šťavná lopucha a rákos klátivý —
po vodě rozkládá pak leknín svoje listy
a mocným stonkem svým květ zvedá vonný, čistý
nad močál blátivý.

Má kořen v bahně až, a kolem jeho těla
se sází vodní kal a plete tráva stmělá,
v níž lupič potápník se časem zastaví,
mlok černý vráží v něj, kdy za kořistí běží,
a na něm sedíce mu listy hryzou svěží
hlemýždi zdlouhaví.

Květ má však stříbrný a plný snivé vůně,
vší silou zvedá jej ze zelenavé tůně
jak hostii nad vodních tvorů hlavami,
sen léta, libella, se zamodrá v něm z rána,
jej nachem červánek a noc pak hvězdotkanná
porosí perlami.

Ó květe stříbrný, tak básníkova duše
nad močál světa pne se v čisté vroucí tuše
a nedbá, tělo že jen strast a bída rvou,
zří v blankyt, slunce jas, zří do hvězdnaté výše
a v tklivém soucitu nad kalnou tůní dýše
tu čistou vůni svou! . . .

DO PAMÁTNÍKU.

Hlod vzpomínek a noční bdění,
kdy polštář vlhne slzami,
kdy tajný smutek, matné chvění
pod hedvábnými řasami —

ať bajkou je vám z divných časů,
jíž směje se váš něžný ret,
vám, jíž dal osud řídkou krásu
a život teprv šestnáct let!

Vám, jež jste jako vzácná růže,
jež ve skleníku kvete jen,
kam záře slunce vniknout může,
však nikdy déšť a bouře sten!

A přijde den, kdy v plavé vlasy
vám vpletou vínek zelený,
a vaše šťastné, dětské časy
dál plynout budou bez změny!
— — — — — — — — —

A světlý list vašeho žití
— až dočtete jej zářící —
ať je kraj teplý, plný kvítí,
kde vždycky pěli slavíci . . .

BENÁTSKÁ IDYLLA.

»Tož: ráz — dva — tři! Jen klidně, hochu,
jen klidně rukama kol kruž,
hruď vzepni, hlavu vzhůru trochu,
tak, ráz — dva — tři! Nu, jde to už!«

»»Viď, Fancetto, že dobře jde to,
ba, mistrem jsem již napolo,
oč, že já budu příští léto
tak plavat jako Paolo!««

»Nech Paola, ty hloupý hochu,
a nohama se v zad opři,
ven prsa, hlavu vzhůru trochu
a dávej pozor! ráz — dva — tři!«

»»Snad otec člun mi koupí nový,
až budu umět plavati,
ten vedle bárky Paolovy
se vždycky bude houpati.««

»Co s Paolem máš tady stále,
dej pozor raděj, dále spěš;
neb veď ty řeči nedozralé —
a plavat nikdy nebudeš!«

»»Ó Fancetto, když na tom místě
tě učíval Paolo kdys,
vím, nemlčelas také jistě —
a plavkyní přec dobrou tys!««

»Co víš ty?«
»»Všecko, já vás vídal
tam za tou ukryt křovinou —««

»Eh, špehoune!«
»»Ne, já tě hlídal
jak dobrý bratr sestru svou!««

»Tys dobrý hoch! Paolo vděčně
odmění věrné srdce to!«

»»Po jednom toužím nekonečně,
ó přimlouvej se, Fancetto!

Fancetto, chtěl bych gondoli tu
od Paola svou nazývat —
hleď, moh bych jednou v luny svitu
v ní vaše děti vozívat.««

MARKETKA.

I.

Svou ručku malou, bílou, svěží,
mi svěřte — jenom na chvíli . . .
v ní celé moře štěstí leží,
a šťasten, kdo jí docílí . . .

Žár slunce tady mile pálá,
park chví se dechem májovým —
tak, slečno má, co jste se ptala,
já poctivě vám zodpovím.

Mé lásky? Pocit vonný, sladký
mi dávaly vždy z počátku,
já házíval vždy život vratký
vší silou v takou pohádku —

A když jsem ztracen žil v ní zcela,
tu drobounkými prstíky
v mé srdce ručka zarážela
své prosaické špendlíky,

a když jsem vykřik — ona vstala
a s rozhorleným pohledem,
že bídákem jsem, povídala,
kde cítil já, že bědným jsem.

— Proč mi tak divně v oči zříte?
Proč se tak náhle smějete?
Dnes možná, slečno, nevěříte —
však jednou též tak řeknete!

Nuž, krátce: Všechny lidské chvíle
mi nějaký jed otrávil,
můj celý život nemá cíle
a hledat mu ho — nemám sil.

I bojovat mi protivno je —
a za co? Nemám zápalu;
náhoda zmítá žití moje,
jež nuda sžírá pomalu.

Kde příčiny? Ach, když tak zbývá
po pyšné lodi bídný vrak,
jenž zoufale se mořem kývá —
nač ještě ptát se: proč a jak?

17

Jen k vaší ručce sklonit hlavu,
ji jednou ještě políbit,
pak klobouk vzít a bez pozdravu
a nenápadně do tmy jít . . .

PASTEL.

Ta smutná nemocná zas okno otevřela
a pohled ztracený poslala do krajiny . . .
Obloha západní se těžkým nachem rděla
a podzimní ten kraj se halil v mlžné stíny.
A dlouho zírala tam okem plným stesku.
Červánek uhasl. Již noc své hvězdy sije.
Podzimní chorý květ zří v nach západních
lesků,
jak znal by, že se již těch jitřních nedožije . . .

ZA ČERVNOVÉHO JITRA.

Tupý nosík, oči hnědé,
v lících důlky veselé,
kaštanová kadeř přede
vábný stín jí na čele;
barva lící, z kterých dýchá
svěžesti pel, mládí, smích,
jest, jak když se mléko smíchá
s barvou růží krvavých.

Tak ji vidím záhy z rána:
polo v bdění, polo v snu
na balkon jde nečesána
v hedvábném svém županu,
na mříž složí ruce bílé
a své zraky zářící
hned tam, hned sem vrhá čile
po vzbuzené ulici.

Tam je živo. Plný zlata
probouzí se teplý den;
tlupa dělníků tam chvátá
z předměstí do továren,

služky běhají tam s křikem,
amateuři přírody
za bránu jdou s slunečníkem
užit ranní lahody.

Vojsko kráčí na cvičení
krokem těžkým, dunivým,
kočáry tu míjí v hřmění,
vozy s hlukem drčivým —
a ten hluk se stále množí,
a ruch roste víc a víc —
a den jako úsměv boží
zírá krásný do ulic.

Pohled můj se vždycky stočí
naproti k ní na balkon:
Kam jen cílí její oči?
Kde je tady jejich »on«?
Stero pohledů k ní lítá,
stero vzdechů burácí —
ona dychtivě je chytá,
nedbale však odplácí!

Je to žena. A »proč« její
nesmíš řešit vážným rtem,
ale proti obyčeji
fantasií, domyslem:

stojí zde v té ranní době,
rovna květu jednomu:
kvete slunci, červnu, sobě,
lidem všem — a nikomu . . .

Vzbudila se záhy dneska,
k zrcadlu šla v poradu,
co jí říká, zda je hezká
v souladném tom neladu —
to jí řeklo, že ty hledy
tím víc všude rozpálí,
dokud v nich těch snů tkví sledy,
jež ji v noci líbaly . . .

SKIZZA PŘED BOUŘÍ.

Je horko, dusno. Na list, trávu
se klade jemný šedý prach,
jenž pozvedán je větrem v davu
a v sloupech honěn po cestách.

A nebe má tak barvu sinou,
jak pobil by je olovem,
a černé mraky po něm plynou
a nesou blesky v lůně svém.

A topoly, jež pozdvihají
své hlavy jindy k blankytu,
teď třesou se a prohýbají
a pryč snad chtějí v chvíli tu.

U boudy ze suchého chvojí,
jež stromy sadu skryta je,
pes vyje táhlou bázeň svoji,
kams stranou čumák zvedaje . . .

A blesk a ráz! Hřmí. Jak by nebe
za strašlivého dunění
kraj šírý chtělo shltit v sebe
a sžehnouti jej v plameni!

Však nad vodou, kam v mraku celém
se ke koncertu hmyz dřív slet,
teď při šveholu převeselém
vlaštovky krouží menuet.

A tma, jež hrozně obzor halí,
a tanec blesků zsinalý
a déšť, jenž vodu rázem kalí, —
jim veselí to nezkalí!

Ty vědí, jak se to vždy snuje,
jak směšným byl by strach i chvat:
až se to nebe vyhromuje,
zas modravě se bude smát . . .

PODZIM V MĚSTĚ.

Na chrámy, domů stěny, krovy,
na oživenou ulici
svůj nádech sype dušičkový
den popelavý truchlící.

Po šedém nebi slunce chladné
se plíží smutně drahou svou
jak chorý, jenž den ke dni chřadne
a rád by okřál procházkou.

A v parcích žluté listí sletá
na mokrý písek pěšinek,
a na záhonech odekvetá
květ prosaických jiřinek.

Vše zhaleno je v teskném hávě,
vše do žluta a do šeda,
i myšlenka, jež v lidské hlavě
se těžkým křídlem pozvedá . . .

Mám rád ten čas . . . Jak k jihu ptáci,
než přijde zima ledová,
tak do města se nyní vrací
květ našich krásek z venkova.

A vrací se tak s krásou svěží
a s takým v oku výrazem,
že řek bys, že v nich ještě leží
to celé léto obrazem!

Na lících letní růže žhavé
jim vidíš dosud čerstvě kvést,
a v očích letní noci tmavé,
však plny mihotavých hvězd.

Na rtech jim dosud barva zbyla
a jahod chuť, jež trhaly,
vlas jejich vůni rozestýlá
těch květin, jež tam vplítaly.

Jsou prováty, jsou prosyceny
tím žárem, kouzly vábnými —
mám podzim rád — ty naše ženy
jsou nejkrásnější v podzimi!

Hra přírody! V té melodii,
již smrt zde křídly třepetá,
jen žena pyšně vznáší šíji,
jen žena hrdě rozkvetá!

Však přec ne sama. Na té nivě,
kde žila letní měsíce,
své hořké květy zvedá snivě
ocúnů rudých tisíce . . .

MARKETKA.

II.

Marketko, jde to se mnou dolů!
Já slyšel, že mě v užším kolu
už přísných soudců chválil dav:
Z mých veršů prý už mnohý článek
se může vložit do čítanek,
by šlechtil drobných hochů mrav!

Má poesie vůbec celá
už začíná být mravná, stkvělá,
jak snění sedmnácti let,
můj cynismus už prý mi cizí,
můj rouhavý vtip též prý mizí,
prý k výškám čistým jde můj vzlet.

To byla prý dřív doba kvasu,
kdy ve svět nevázanou chasu
jsem pouštěl drzých veršů svých —
teď v době olympského klidu
prý vážně začnu pěti lidu —
Marketko moje, tajíš smích?

Ne, směj se se mnou, duše zlatá!
Ten filistrů soud tuze chvátá,
pojď, směj se, uslyšíš ten řev!
Marketko, věř mi: z vlasti celé
se často ještě sroji směle
a proklejí mou bujnou krev!

Neb nejsem, věř mi, z toho dříví,
z něhož si modloslužby chtivý
lid bůžky svoje dělává;
má sudba: proti proudu jíti
a lokty v pravo, v levo bíti —
a z toho není oslava!

Tak jsem už — jednou musíš vidět —;
dovedu mnoho nenávidět
a tuze málo milovat;
— ty diblíku můj, každodenně
to cítíš, arci obráceně —
věř obému a měj mě rád.

Tož když jsem ony soudy slyšel,
já zamyslil se, domů přišel
a moudrým se mi zdálo být,
bych o tobě psal tenhle článek
a dovolil, by do čítanek
svých hochů směli si ho vzít:

Má Marketka jest ještě dítě,
však milovat zná vztekle lítě,
jak plavá lvice africká,
rty její hoří jako plamen,
do tváří kouše, krku, ramen
ta řada zoubků nelidská!

Z těch rtů se tmavé víno lije
a prvním douškem tak tě zpije,
že ret jen pudem vyhledá
zžhavený samet její tváře,
ňadra, jež prchla ze žaláře,
a ke rtům tvým se pozvedá.

Jak had se v náruči tvé svíjí,
na šíji, víš, jí tepny bijí,
jak opona vlas kolem vlá
— — — — — — — — —
Ach, Marketko, hleď blázna toho!
Filistrům tady káže mnoho
a ty snad čekáš, duše má!

ZIMA NA VESNICI.

Roj malých chatek k sobě stulen
v bělavém sedí kožichu,
a modravý kouř vydychují
jak vážní starci potichu.

Zem celá kryta stkvoucím sněhem,
sad, pole — rubáš jediný,
jak tmavé stuhy černají se
v něm vyšlapané pěšiny.

Strom každý halen jinovatkou
se leskne bez vší poskvrny
a stojí bez hnutí jak v strachu,
že střás by si háv stříbrný.

Je ticho. Časem vrznou vrátka
a zahalený lidský tvor
z nich vyběhne a zimou chví se
a před sluncem si cloní zor.

Na lomenici šedý vrabec
se čepýří a cvrliká —
jak smutná prosba žebrákova
ten jeho hlas tě proniká.

Vran chumel chvilkou objeví se
a krákoraje zapadá
na holý topol u rybníka
na ploty, hruše, na lada.

Vše zlatým světlem oblito je,
vše září, hraje v luzných snech,
lán, stromy, stříbroskvoucí dálka
i bájné květy na oknech.

A přec vše smutno jako v smrti,
tak teskno všude, kam zří zrak,
tak stuhlý, mrazný kraj ten celý,
že neřekl bys nikterak,

že zde kdy vůbec léto bylo
a květy, plno zeleně,
v těch lánech že se za večerů
snad milovalo nadšeně,

že hedvábný mech kryl ty střechy,
že v odpoledních ve chvilkách
se v prašných cestách batolily
maličké děti v košilkách . . .

O JEDENÁCTÉ HODINĚ.

Řad domů v tichý klid se noří
a obestřen je šerou tmou,
tu a tam ještě světlo hoří
za pestrobarvou záclonou.

Lesk plynů v modravý jas splývá
na dlažbě s leskem měsíce,
jenž jako koule nehyblivá
nad středem stojí ulice,

a jeho zář se bíle třpytí
na věži, ploše hladkých střech,
a v třetích poschodích se svítí
skla čistým stříbrem na oknech.

Je vlažná noc. A svěžím vzduchem
netopýr kmitne zpozděný,
po dlažbě hrčí kočár ruchem
a budí spící ozvěny.

Zvuk hodin s věží několika
vzduch táhle chvilkou proráží,
pak někdy pískot vlaku vniká
sem z dalekého nádraží.

Kýs občan matně domu pílí,
řeč divnou stále počíná:
ve stínu domů mihne chvílí
se plachým krokem ženština,

jež hledí kol, pak vklouzne maně
tam do kavárny pokoutní,
kde tančí se dnes při pianě
a odkud zpěv a jásot zní.

Dva strážníci se zjeví náhle
a bez slova jdou ulicí,
zvuk piana pak dozní táhle
a zpěv a tanec vířící.

Je ticho . . . Žití lopocení
jak došlo k cíli by svých cest . . .
je slyšet jenom vzduchu chvění
a třepot nadoblačných hvězd . . .

Tu na střechách, jež planou leskem,
se nový život ohlásí,
pár koček honí se tam s vřeskem
a ježí hřbety, ocasy . . .

RADA RODÍCÍMU SE SPOLKU LITERÁTŮ ČESKÝCH.

Nemožno je, milí braši,
v tyto těžké bídné dni
uvrhovat na vlast naši
novou berni národní.

Máme v době neúrodné
tak již staré podniky:
»Matici« a domky rodné,
desky, hroby, pomníky,

kdysi kdesi vyhořelé,
sirotky a divadlo —
a teď ještě pisatelé!
Co pak Vám to napadlo!

Dále: čím je práce Vaše? —
Nechte toho raděj být!
V politice spása naše!
Mluvit, o stůl bít a klít!

Nechte psaní, zbytečností
jsou ty němé hovory:
zvolte ze své společnosti
předsedu a výbory,

mecenáši jména ctného
podpisy pak přivěsí,
byste z místa příslušného
měli brzy koncessi

na cirkus tak, který zkvetat
v Čechách bude velice,
když tam budou koně letat,
lidé, psi a opice,

když tam budou všelijaké
časem pěny kuplety,
když tam budou ob den také
tančit pěkné balety

ty baletky s lící svůdnou,
s šatem řídkým, aby v ráz
politiky, šlechtu bludnou
s národem tam svedly zas —

pak Vám kapsa, tlesk horečný,
žhavých tváří plný dům
svědčit budou, jak je vděčný
národ svojim geniům!

R. 1888.

PÍSEŇ O IDEÁLECH.

Hoch kráčí bledý s plavým vlasem
a planoucíma zrakoma,
a v rukou lýra sladkým hlasem
se chví a toužně duní časem,
a jinoch květnou nivou stoupá,
zrak nadšený se v modru koupá,
kde světlých vidin sta se houpá,
a v skráň mu bije křídloma.

I zasvěcuje svoje vzněty
a všechny síly v žití svém,
svých činů nejkrásnější květy
a myšlének svých celé světy
jen lidstva na trůn povznesení,
své vlasti, rodu oslavení,
a v mladistvém tom zanícení
chce býti jeho Tyrtaeem.

Dvě modré oči pak mu planou
na čarovných snů obzoru,
květ ženství, neskvrněný hanou,
mu klesne na hruď milovanou —

a jeho slavné, velké jméno,
glorií věčnou ozářeno,
ve srdcích lidstva bude ctěno
i v pyšných deskách z mramoru.

Jest mužem hoch, a v život vkročí,
jejž zřel jen clonou mlhavou,
už vidiny mu mizí z očí
a lehce vzduchem dál se točí,
v nich jeho zrak se ještě stápí, —
co prosa tkne v něj ostré drápy,
a již tu drsnou cestu skrápí
svých zraků rosou krvavou.

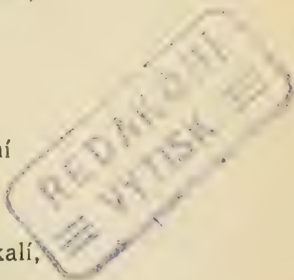
A přejde čas — a všemu zvyká,
a k žití chuť v něm vítězí . . .
Tu v suchá akta úředníka
květ citů seschlý uzamyká
a tloustne, dbá teď o něj žena,
jež nad předsudky povznešena —
cit, krása její nahrazena
mu hojně byla penězi.

Neb pod prapor se staví fráse,
prý v služby svého národa,
a radami a řečmi háze,
chce copů, šosů bořit hráze,

zná ledabylo vlasti děje,
při pivě české písně pěje —
a kde se úsměv, zlato stkvěje,
tam krev i duši zaprodá!

Neb aspoň přísným soudcem býti
chce v říši volné umění,
a vše, co nemůž pochopiti,
chce katovsky jen popraviti,
a pustým úsměškem to stíhá,
v čem posvěcení blesk se mihá —
jen všednější čím která kniha,
tím víc ji chválou ocení.

Jen vy, vy řídcí vyvolení,
kdož blouzniti jste přestali
v tom nerozumném zanícení
a v ideálech, kterých není;
již umění jste milovali,
jichž soud předsudek nezakalí,
již máte vášně, hněv a žaly,
v čemž jste vždy lidmi zůstali;

vy tvoříte, a trpkost, bída
jest truchlivým vám údělem,
vám myšlénky ten kritik hlídá,
a professor rad napovídá,

a úředník od svého stolu
a politik v svých věrných kolu
útrpně hledí na nás dolů —
a pokračují v díle svém.

A to vše přejde. Frašku bědnou
přestanou oni všichni hrát.
Smrt přetrhne jim rukou lednou
tu efemérní práci jednou
i plané činy nečinnosti.
A za pár roků v budoucnosti
si bude prachem jejich kostí
a jménem, soudem vítr hrát!

FRAGMENTY Z BÁSNĚ: ROMANCE O KRÁSE.*)

Dávno, dávno, dávno tomu
— — — — — — — —
— — — — — — — —
— — — — — — — —

zářná Krása zrodila se
— — — — — — —
vběhla s dětskou nevinností
nahá, štíhlá v širý svět.

Tenkrát Homér, stařec sivý,
s velkou četou básnickou,
dal jí oděv trvanlivý,
těžkou řízu antickou.

*) „Romance o Kráse" byla svého času otištěna v „Lumíru". Autorovi, upravujícímu ji pro knihu, byla by málem vzrostla na veršovanou, dlouhou historii. Rozbil tedy původní formu a podává jen tyto fragmenty jsa přesvědčen, že mnohdy torso jasněji mluví, než velký, do všech detailů propracovaný celek.

Tenkrát na Olymp ji brali,
kde ji v božstvu bujarém
umístili, častovali
ambrosií nektarem.

— — — — — — —

— — — — — — —

Tenktrát i ta hrdá Roma
pod svou nohou majíc zem
políbila svýma rtoma
této řecké řízy lem.

Vergil umně srovnal na ní
záhyby a třepení;
Ovid pestré květování,
Catull vetkal perly v ni.

— — — — — — —

Na Olympu v síni bohů
oheň více nehárá;
antická zem cítí nohu
severního barbara.

— — — — — — —

Tenkrát v tiché celli dlela
nábožného nadšence,
kolem bílé ručky měla
navinuté růžence.

Dobrý stařec ji tam choval
jako zřítelnici svou;
čistil, rovnal, oprašoval
její řízu antickou.

— — — — — — —

Národ za národem hynul,
národ za národem vstal;
lidstvo stárlo, a čas plynul,
ona žila svěží dál.

— — — — — — —

Troubadouři dávali jí
pentle v barvách svojich dam,

— — — — — — —

Dante dal vát jejím šatem
dým a sten a rajský dech,
Petrarka ji zdobil zlatem
na ramínkách, na ňadřech.

Ariost jí nosil šperky
z říše divů, pohádek,

— — — — — — —

Vega, Cervant s Calderonem

— — — — — — —

čelenku jí zářnou zlatou
posadili do vlasů,
bílou šíji měla spjatou
colierem z topasů,

démantové náušnice
zavěsili v ouško jí,
obestřeli svěží líce
valencskými závoji.

— — — — — — —

Jiní řízu její skryli
perlami a rubíny,
jak co nejvíc vylovili
z duší svojich hlubiny.

— — — — — — —

Smutné, smutné přišly doby
na tu Krásu ubohou,
pod tou tíhou šatů, zdoby
sotva stála na nohou . . .

— — — — — — —

Až jí Shakespeare strh ty hávy
titanskou svou pravicí,
a ret jeho vášní žhavý
líbal tělo zářící . . .

Zatím přišli esthetici
chtějíce jí pomáhat,
vzali jako vetešníci
odhozený její šat,

kreslili jej, probírali
a ty staré fábory
poetům všem nutívali
pro nový šat za vzory.

Oj, což robily se hávy,
jaká šatna veliká
z těch dob pozlacené slávy
Čtrnáctého Ludvíka!
— — — — — — —

Krása při tom nepoznaná
zašla v malé jizby šer,
kde zas byla milována —
Molière, ach Molière!

Ten ji oblek v sukni novou
květovanou z atlasu
s vlečkou šumnou, rokokovou,
pudr měla na vlasu;

a byl smích to roztomilý,
jímž se smála krejčím všem,
kteří jí tam togy šili
v pyšném dvoře královském !

— — — — — — —

Přešly doby. Ony hávy
po bedlivé úradě
esthetici s křikem slávy
zavřeli kdes na hradě,

dvéře zámkem opatřili,
okna malá mřížemi,
sami pak se ozbrojili
paragrafy, frásemi,

které jako meč a píka
měly honit roků řad
z »Chrámu Krásy« násilníka
(tak nazvali onen hrad).

Časem přišli s poklonami
hlednout na tu směsici
velcí páni, vzácné dámy,
parukatí klassici.

— — — — — — —

Krása oželela s klidem
tyto hávy královské,
chodila kdes mezi lidem
v jupce holky venkovské.

Starý Goethe potkal časem
její štíhlou postavu,
šeptla mu cos sladkým hlasem
a zas prchla v dálavu.

— — — — — — —

Zpita žárem revoluce,
nad troskou všech zákonů
klesla v roztažené ruce
vášnivému Byronu.

Polibky jich hromem hřměly;
oběma plál ohněm hled;
ozářený, rozechvělý
ozvěnu jim vracel svět . . .

— — — — — — —

Přešly romantiky časy,
léta bouřná, bývalá!
Na světě je sestra Krásy,
s kterou dřív se neznala!

Dlouhým těžkým utrpením
hlava její šedivá;
neuchvátí zanícením,
je vždy vážná, střízlivá —

je to Pravda. Nad svou sestrou
drží nyní ruku svou,
nedá skrýt víc cetkou pestrou
postavu tu vábivou!

Zatím dále esthetici
řízu, šperky hlídají —
Tyto hávy, trety skvící
pro ni ceny nemají.

— — — — — — —

My jí zříme do těch zraků,
kde se v hloubi mihotá
sled chvil šťastných, těžkých mraků,
zkušeností života . . .

a jsme šťastni už tím květem,
jejž jí v skromnou okrasu
s hrdostí a pýchou vpletem
kolem čela do vlasů!

Nevadí, že tomu květu
krátký život usouzen,
vůni vezme vítr v letu,
svěžest zítřejší snad den —

zcela dostačí nám nyní —
víc nám nedovolil čas . . .
ať si po nás přijdou jiní
s novým, svěžím květem zas!

EINE ALTE GESCHICHTE.

Já napsal jí: »To, dítě, láskou není,
co šeptá mi tvůj purpurový ret,
lhou oči, jazyk, lhou tvá políbení,
lže snění tvojich osmnácti let —

však bez tvé viny. Splašení dva oři
v sluj neznámou se ženou s citem tvým:
tvá romantika — jak jí oči hoří!
zveš soucit láskou! Uvěř slovům mým!«

Já napsal jí to. Padla mi kol šíje
a hnědýma mě protkla očima:
prý tohle listí dřív hrob její skryje,
prý krvavím ji slovy krutýma . . .

Ó básníci, vy věštci vševidoucí,
jenž zříte v dílny Park i Osudu!
To listí mělo tehdy zeleň stkvoucí,
což popisovat blíž však nebudu,

neb dneska leží hezky tiše dole,
na metly orván park je celičký,
a slunce října skrze větve holé
vyhřívá nuzně prostor lavičky,

kde jako důkaz, že jsem v žití toku
byl věštcem, autoritou pro hochy,
mé dítě sedá, vdané, plné v boku
a plete karkulky a punčochy.

CAUSERIE.

Vy šťastní, které Musa vede
z bran městských v usmívavý luh,
kde stero obrazů vám přede
a stero tonů vodí v sluch,
kde nechá zvonit vaší písni
zpěv skřivanů a květin dech,
báj, kterou sobě dívka vysní,
jež trávu nese na zádech,
a barvy luk a lánů klidných
a dálných horských vrcholů
a modrých lesů, vesnic vlídných,
cest prašných, dlouhých topolů —
co obraz, to vám v tony změní,
co ton, to zas je obrazem,
a váš duch v mírném rozechvění,
je všeho toho odrazem —
ó šťastní, šťastní milovníci
té, jež vám dává srdce své,
té krásky s opálenou lící,
té zdravé holky venkovské! . . .

Má Musa moderní má šaty
a střevíčků dvé z atlasu,
má ruce v rukavičky spiaty
a tmavou růži u pasu,
líc její není vzorem krásy,
však interessantně pobledlá,
má pěkné, rusé, lesklé vlasy,
jež moda k ceně přivedla,
má oči hluboké a chladné,
jichž pohled chvívá nitrem mým,
já patřívám v ně v noci, za dne,
však barvu udat neumím.

Má ráda město, šumot denní,
jak víří v hlučných ulicích,
rej lidstva, vozů rachocení,
i barvy domů mlčících,
má ráda noci, když se třese
tam vichrem každá lucerna,
má ráda když se nad ním nese
spoušť mraků neb bouř příšerná,
má ráda divadla a bály,
zvuk hudby ji vždy proniká,
má ráda tanec, tančívá-li,
sotva se parket dotýká,

i do přírody vyjde ráda
a v ní má podzim nejradši,
když v starých parcích listí padá
a zem se v mlhy obláčí.

Je ženou ve všem: V obličeji
i v záhadné své povaze,
mě otravuje láska její,
však bez ní teskním neblaze . . .
A těžko musím zaplatiti
té přízně její projevy
slz, vzdechů, citů vlnobití,
pak řídké její úsměvy!
Když přijde, zdrží se jen chvilku
a náhle začne plachou být,
se zimou v očích, chmurou v čílku
se chystá zase odejít;
než odejde však, zničí vždycky
své laskavosti důkazy:
má pro ně smích jen ironický,
jenž vždy mou duši zamrazí,
a veršům, slokám, každé básni
vždy vezme cosi, až mi žel —
dřív motýli to byli krásní,
však ona setře jejich pel,

a tak je vrhne zase zpátky
a poznamená kousavě,
z jak bídné, efemerní látky
se rodí snění o slávě. —

A dobře vím, že ona jednou
tím smíchem svým se zasměje
nad mojí hlavou mrtvou, lednou,
nad hrobem každé naděje,
nad mojí prací, mojí snahou,
nad upřímnou mou láskou k ní,
— ten její smích už zemskou drahou
v můj sluch tak pronikavě zní —
vím vše a všecko jasně vidím,
však smířen jsem už s losem svým,
a nikdy nijak nezávidím
všem druhům svojim šťastnějším,
vždyť jest to žena: nemiluje
a nechá se jen milovat.
A láskou, která otravuje,
já musím ji mít k smrti rád . . .

V RÁMCI KVĚTNA.

PORTRÉT PRO PŘÍTELE.

Jak někdy v práci vážné rázem
svým dumám malíř výhost dá,
duch jeho s výše sletí na zem
a hravým snem se opřádá,
a štětec jeho kouzlí v letu
snad luzný sen, snad vzpomínku,
ve věnci drobných amoretů
půvabnou dívčí hlavinku,

tak na mne staré zvuky klesly
mých dávných veršů hravý rej,
a ruka v tonech jejich kreslí
na papír dívčí obličej —
a květen je, ten rámec lásky,
snů, něhy, tužeb v rozkvětu
a odpovědí bez otázky
a smavých dívčích portrétů.

Já neznám Vás . . . Znám muže za to,
jenž v letech zašlých, bouřlivých
dal znát mi srdce svého zlato
a druhem byl mi v dobách zlých,
měl rád mě jak svou zřítelnici,
v mou slávu věřil v každý čas —
já neznám Vás — však mohu říci,
že znám přec dokonale Vás.

Pod kloboučkem ve svatém šeru
zřím tmavý vlas se jemně chvět,
ba, nejčernější havran věru
mu barvy může závidět,
žár jihu v snědém obličeji
zkvet v lících v štěstí červánky,
a oči srovnal nejraději
bych s žhavým zrakem cikánky.

Na bradě důlek roztomilý
a v důlku tom sta diblíků
mi praví, že smích každou chvíli
Vám zvoní, jásá ze rtíků,
ty rty jak orchidej jsou rudé,
řad bílých zoubků svítí z nich —
a doufám, že i v srdci bude
dvé těchto barev národních.

Vše máte ráda, jak to v právu
brát má ten věk Váš blaživý:
divadlo, šaty, koncert, kávu,
klobouky, tanec vířivý,
klep žertovný i sladké snění
za tklivých podvečerních chvil — —
ne, v zásobě mé barev není,
bych pastelek ten dokončil!

Je květen . . . Země v lesku leží,
jak pršelo by zlato dnes . . .
do oken proudí vzduch mi svěží,
na stole voní první bez.
Ach, květen . . . květen může pouze
dát pro vás rámec ozdobný —
však obraz zůstal vzdor mé touze
jen odlesk matný, chudobný . . .

Já neznám Vás. Znám muže za to,
jenž v dobách zašlých, bouřlivých
dal znát mi srdce svého zlato
a druhem byl mi v letech zlých —
a znám Vás. Vidím, jak jste živa
v té hloubi očí zářících,
Váš zjev snad stokrát za den splývá
z rtů, jindy smutných mlčících,

jste duší duše drahé jedné,
jste jeho každou myšlénkou,
jste jeho sněním v noci, ve dne
jste žití jeho jitřenkou —
a takto jsem Vás dozajista
již tisíckráte jasně zřel,
však jsem jen bídný portretista,
jenž barvou vládnout zapomněl . . .

PŘÍPITEK VE SLOHU XVIII. STOLETÍ.

N. N. K.

Ta smavá Jitra v bílých košilkách,
jež zlatým prstem spánek s očí plaší,
svět obalují v bleskotavý prach
a fialek dech sypou v duši naši —

ta Poledne, jež přijdou s růžemi
v své bílé ruce, vinou je kol hlavy,
co zatím v šíř i dáli na zemi
svit slunce leží nádherný a plavý —

ty Večery, ty štíhlé, diskretní,
jimž dáme v dlaně hlavu unavenou,
co zatím kolem píseň cikád zní
a louky dýší vůní roztouženou —

ty Noci tiché, které černý zrak
a v něm hvězd plno bezbolestných mají,
kol čel a duší našich bledý mák
svou dobrotivou rukou oplítají —

já v otroctví jal, já je pevně spjal
řetězem, vyšlým z žhavé výhně přání,
a k službě Vaší posílám je dál
před smutné, tmavé oči Vaše, paní.

A na cestu jsem svítil za nimi
červenou krví révy spravedlivé,
a provází je kroky tichými
mé Přátelství v své oddanosti tklivé . . .

KONCEM ÚNORA.

Dnes konečně lesk slunce plavý
do popelavých ulic pad
a plnou radostí tě zdraví
jak vlídný úsměv odevšad.

Jdeš zvolna dlažbou chodníku
a posly jara stíháš v letu:
pár nových, modních svrchníků
a světlou dámskou toilettu.

Tu chůvy jdou, jim přes ramena
v zad hledí hlava dítěte,
má každé očka vyjevená,
jak fialka když rozkvete.

A v lůně lesklých kočárů,
jež jedou za zdi města asi,
rty vidíš plné rozmaru
a přimhouřené dlouhé řasy . . .

Ach, nějak elegicky jest ti;
jakýsi nápěv dumavý
ti v hlavě zní . . . a na náměstí
se šine krok tvůj loudavý.

Zde zas rozlito moře je
té barvy plavé, velkolepé,
noříš se v teplé peřeje
a srdce rázem rychlej tepe.

A nebesa, ta beze chmury
se zdají vyzdvižena být
a důvěrně a vlídně s hůry
ti kyne modrý jejich třpyt,

jak by ty barvy mluvily
nějakou, kdysi drahou, řečí — —
oh, víš už — tak ti zářily
kdys blankytové zraky něčí . . .

A malá, zlatá makovice
na štíhlé věži kostela
se třpytí, jak by večernice
už plným leskem hořela.

Kol špičky rozlehl se křik,
nestvůrné jakés zajásání,
a, ďas ví odkud, v okamžik
se chumelí tam četa vranní

a honí, honí ve spirále
popelavého sokola —
umdlí ti zrak až, kráčíš dále
a rozhlížíš se dokola.

Tu na zelených lavicích
se lidé zhřívají všech stáří,
ty vidíš, jak jim na lících
ten teploučký den jarní září.

A kolem plno chův a dětí
se hemží v záři zlatisté —
sad má zde ještě holé sněti,
však v týdnu zhoustnou zajisté . . .

Tak jaro zde . . . vše rozechvěje,
kde se jen prstem dotýká —
však člověk zná ty jeho děje
a zří naň okem skeptika.

A duší jaksi tesklivou
ti prochví tiché rozželení
za sestrou, zimou šedivou,
a zraky upřeš na dláždění.

Sníš o ulicích, vlhkých tak,
jak od sprch zimavého deště,
a míníš, že tvůj cit i zrak
ji schoulenou tam najde ještě . . .

Jdeš, hledáš ji v jich labyrinthu
— ó marno teskné přání to —
v oknech těch ulic hyacinthů
je všude jak by naseto . . .

PARTIE Z LÁZEŇSKÉHO PARKU.

Jen teď, kdy první dnové máje
v kout každý kouzlí zeleň, květ,
kdy první koncerty své hraje
sbor ptáků, přišlý z dálky zpět,

kdy do zelena zbarví tůni
stín stromů, rákos, lekníny,
kdy začíná vzduch chvít se vůní,
jež stoupá z lesů, lučiny,

jen teď tu volno v svěží kráse,
v té trávě blíže hlubně vod,
že dítětem se cítíš zase
a hvízdáš s ptáky o závod.

Ach, až tím krajem počne vláti
vzduch žhavý, jímž vše uvadne,
až bor stín tmavší bude stláti,
až saisona zde zavládne,

kdy po cestičkách, slunných stráních,
i v lese, kolem jezera
od prvních zlatých svitů ranních
až do červánků večera

s tím zrakem shaslým v bledé líci
a plaid na chorých prsou svých,
a s holí v ruce modrající
dav bude sedat nemocných —

pak les ten v plné léta síle
v tvé duši vzbudí větší žal,
než v podzimku, kdy vítr kvíle
by už mu žluté listy rval . . .

VEČER NAD ŽAMBERKEM.

PANÍ TEREZE SVATOVÉ

Vzpomínka malá — její dech
mluví však takovou silou,
jako bych spatřil po letech
dědinu rodnou svou milou . . .

Bylo to v máji: v barvy dne
míchal už večer stíny,
a ticho svaté souladné
neslo se do krajiny.

Východní nebe docela
zhaleno plachtami mraků,
a v tesknou tmu se ztrácela
krajina pod nimi zraku.

Jako dva bílí obrové
s bizarrní mohutnou hlavou
Žamberské věže chrámové
zřely v tu oblohu tmavou.

A zvolna zdály se kol jich pat
do černé houštiny stromů
drobnět a mizet a zapadat
střechy a bílé zdi domů . . .

Však západ, západ! Hořel, plál,
a já zřel do něho zmámen.
Jako by kdos tam zažehal
ohromný bengálský plamen.

Kaplička, hřbitov, křížů sbor,
stromků pár, skalnaté tesy,
vlnité hlavy blízkých hor,
porostlé chmurnými lesy,

pruh žita, jenž se v obzor táh,
stádo koz, jež kopcem spělo,
v určitých pevných konturách
v krvavé pole to čnělo . . .

A jak jsem hleděl do nachu,
oči mé zvábila zcela
ježatá hlava Žampachu
pochmurná, vzdorná a ztmělá,

až se mi zraky zatměly,
a roje krvavých kruhů
nesly se, točily, koulely
po tomto ježatém pruhu.

A jeden obraz úprkem
za druhým v duchu se střídal,
jak jsem je ve škole v dětství svém
bájivým okem kdys vídal . . .

Pan Pancéř kdys se dobře bil,
meč jeho byl na slovo vzatý —
sám císař za to zavěsil
mu na hrdlo řetěz svůj zlatý . . .

Pan Pancéř pil a hřmotil, klel,
oči mu plály jak plamen,
ohromný meč a přilbu měl,
černý plášť visel mu s ramen . . .

Pan Pancéř zlato, zboží krad,
rozbíjel kupčíkům hlavy,
až přišel císař, zbořil hrad —
a konec byl zbojnické slávy! . . .

Krev ssedlou a vztek na tváři,
kol šíje ten řetěz zlatý,
pan Pancéř veden byl k císaři
důkladným provazem spjatý.

»Ten řetěz dostals ode mne,«
Karel zří do očí jemu,
»co císař dal, to již nevezme —
přidá však oprátku k němu!«

A když se západ ve nachu
a v lesku zlaceném koupal,
v kouřících troskách Žampachu
pán jeho větrem se houpal. — — —

— — — — — — — —

Teď už jen třáseň krvavá
plála nad ježatou lebí,
jako když od ohně záplava
prošlehá na nočním nebi . . .

A mně se zdálo chvílemi,
že vidím zřetelně sledy,
kde se kdys zvedaly nad zemi
věž, hradby a hrad ten šedý.

Ba, zdálo se mi, vidím teď,
jak příšerně živě se šklebí
napolo zbořená trčící zeď
a kouř z ní krouží se k nebi,

stromy jsou kolem skáceny,
na zemi krev ještě znáti,
ve rumu čakan vztyčený
a na něm tělo se klátí,

bradatá hlava, v ní plno ran,
na hrdle řetěz se blýská —
oblohou letí pár černých vran,
snáší se, krákorá, výská — — —

Planoucí západ zatím has,
tmavý háv po něm se šinul,
už jenom narudlý úzký pás
se kolem Žampachu vinul . . .

Noc byla beze hvězd, dumavá,
jak je sklon máje vždy dýchá,
a světla z Žamberku žlutavá
zírala do toho ticha . . .

Já ještě vzpomínal na ten den,
jak tenkrát ve školní škamně
Pancéřův ohavný konec ten
bolestně působil na mě.

Pan Pancéř se mi číms velkým zdál,
já bouřil na jeho katy —
nejvíc však přec mě jen zajímal
ten řetěz od císaře zlatý . . .

TŘI MUŠKETÝŘI.

Po dlouhých letech přišel zas
mi na oči starý ten Dumas —
můj bože, jaký krásný čas
v sežloutlých listech těch dřímá!

Jak mluví tony vábnými
ke mně ta každičká řádka!
Jako by zavála za zimy
fialek vůně kol sladká!

Jako by hlasem radosti
a září naivní v oku
volalo z bezdna věčnosti
mládí mé v desátém roku!...

To bylo ráno... Já se chvěl
a cítil každý nerv bíti:
já »Mušketýry« v tašce měl —
a musil do školy jíti!

Tu k radě zběhlejších školáků
prvně jsem obrátil zřetel:
pustil jsem školu ze zraků
a dal se přes panský jetel,

přes potok, kam jsem zpola pad,
přes luka přeletěl v mihu,
chvilkou sáh v tašku, někdo-li snad
nevzal mi drahou tu knihu. —

Jsem v žitě; kolem klasy kryt,
cvrčkové u nohou pějí,
skřivani létají pod blankyt
a dolů písně své lejí,

nevidím, neslyším, celá zem
mění se přede mnou v žase:
já žiji v kraji prajiném
a v dávno minulém čase.

Dvůr krále, malebné ústroje,
intriky, záhadné věci,
psaníčka, lásky a souboje
a čtyři, čtyři ti reci!

Já trpím, nesu strastí řad
i slzy kanou mi tiše —
trpím však slzím s nimi rád,
ba v jakés hrdinské pýše . . .

Vytřeštěn zrak, dech utajen,
v spánky krev kladivem tepe —
já žil, to nebyl klam neb sen,
ach žití velkolepé! . . .

Je večer; musím domů jít,
ne však hnán strachem a hlady,
než že mi shasl denní svit,
a že už nevidím tady, —

Nevolno, cizo bylo mi
ten večer v rodinném sboru —
a k všemu na slovo lakomý
mlčel jsem v hrdém svém vzdoru.

A koupil za svých úspor pár
důkladnou lojovou svíci —
a ráno měl jsem v očích žár,
tmu v hlavě a plamen v líci.

Já dočet, hlavu v dlaně klad
a vypuk v bolestné štkaní —
ne, že to špatně skončilo snad —
však proč — to dnes nevím ani . . .

Po mně to kostelníkův čet
— jak bych ho viděl dneska:
hoch malý, má tak zbožný hled,
a tvář jak dívky hezká. —

Čet. Dní jsem neviděl ho pár,
do školy nepřišel taky —
Pak přijde matný, v lících žár
a zarudlé, zapadlé zraky.

I Sekáč čet je. — »Sekáč« pak
přezdívka byla jen pouhá;
trup malý, nohy dlouhé však,
a chodil jak pavouk ten z dlouha. —

A po něm Klement domkářčin,
hoch štíhlý s vážnými rysy;
— on nebyl zlé té baby syn,
vzala prý z Prahy jej kdysi,

a lidé o něm říkali,
že nezná rodičů ani,
a my mu za to dávali
ovoce, chléb na potkání. —

Ti oba četli. Žádný z nich
do školy nepřišel taky —
pak přišli, oheň na lících
a zarudlé zapadlé zraky!

Měli jsme radu. Znovu zas
jsme se vším vzájemně zpili,
znovu si kouzlili dávný čas,
znovu zas dávno v něm žili.

Až Klement v posled povídal,
že jsme tu také tak čtyři,
že budem zrovna tak žít dál
jak ti tři mušketýři.

Přijato. Jdeme v žito zas
v radosti a touze žhavé;
dělena jména mezi nás:
každý má trefné a pravé.

Porthosem*) Sekáč ihned zván,
Athosem Klement, jak ví se,
pro mě je stvořen d'Artagnan,
kostelník pro Aramise,

pro kardinála Richelieu,
jenž nám všem nepřítelem,
zde katechet náš přísný je,
mračný a s vrásčitým čelem.

Dál roste řada jmen veliká,
máme vše, ať to kdokoli,
máme i žlutého koníka
z té prvé kapitoly! . . .

A tak jsme ještě téhož dne
dali se do práce hnedky,
my psali listy milostné
a začli s děvčaty pletky.

Však už hned všem nám k postrachu
Richelieu zjevit se spěchal,
ve škole hodinu na hrachu
veřejně klečet nás nechal!

*) Porthos, Athos, Aramis, d'Artagnan — hrdinové z Dumasova románu »Tři mušketýři«.

Ale my našli pomsty cíl,
oh, my se strašlivě mstili:
ty kluky, které on pochválil,
my jsme hned po škole zbili!

My často o něm zpívali
jízlivou potupnou ódu,
na jeho zhoubu jsme pívali
z potoka zkalenou vodu!

My s Hugenotty válčili,
šli v souboje a pračku dravou
a domů často chodili
s boulemi, rozbitou hlavou!

A což když přišel prázdnin čas!
Richelieu náhle byl v prachu!
náš Porthos mínil: Ujel as
před námi z velkého strachu. —

A znovu v boj a v lásky vír!
My bili, nám bili hlavy —
však každý z nás byl mušketýr
i v lásce i v boji pravý! . . .

Prázdniny přešly, podzim táh,
konec to radosti, léta . . .
Na mušketýry osud sáh
a rozvál do všech stran světa!

Aramis, který v duchu svém
pobožné jádro choval,
začal se zabývat kostelem
a při mších ministroval.

Porthos byl strážcem husích stád,
jež honil na pole sžatá,
já musil do Prahy, shledávat
moudrosti zrnečka zlatá.

A doslech pak, že do dáli
vezli též Athose v krátce,
u nás prý o něm říkali,
že odjel k otci a matce . . .

Dnes člověk slouchá s údivem,
co mu vše paměť ta říká!
To vše se zdá mu býti snem,
to snad se jiného týká!

A zas ví, že to s radostí
a áří naivní v oku
dnes volá z bezdna věčnosti
na něj čas desíti roků! . . .

Ach, Athos zhas už hrdinný
v Bosně kdes v zápase tuhém . . .
to psaly tenkrát noviny
v osmdesátém druhém . . .

Už Porthos taky dřímá kdes;
podlehl o život v boji:
řemenem chycen v kola kles
a zdrcen byl v továrně stroji.

Aramis klidně po otci
tam u nás kostelničí,
má děti, jež prý vždy do noci
v modlitbách, zpěvu cvičí.

A já už vcházím do těch let,
kdy člověk žil už dosti,
kdy nedívá se s touhou v před,
však zří v klín minulosti! . . .

Tak mi dnes přišel v ruce zas
po letech starý ten Dumas —
můj bože, jaký krásný čas
v sežloutlých listech těch dřímá!

Ba, mluví tony tak vábnými
ke mně ta každičká řádka,
jako by zavála za zimy
fialek vůně kol sladká! . . .

POHÁDKA.

Nad hlavou nám stromy šumí,
račte hezky poslouchat,
já čet jednu starou báji,
a dal jsem jí nový šat.

Jednou . . . pár set roků tomu . . .
naše země nebohá
z nebeského katalogu
smazána jest od boha.

»K čemu mít tu stálou starost,«
— pán bůh sobě povídal —
»tyhle Čechy paličaté —
už jen aby čert si vzal!«

Čert to zaslech, dobře zapsal,
hned se vydal na cestu,
natřásal se jako ženich,
když jde pro svou nevěstu.

Šel a šel . . . Než sotva přišel,
začal klíti z hluboka,
bylotě to podívání,
co mu padlo do oka!

Mrštní, hladcí, usměvaví,
s černým hávem na těle,
už tu byli jezovité
a smáli se vesele.

Ďábel oddych: »Ne, to nejde,
prosím, panstvo, hleďte sem,
abych řek, mám prioritu
na tuhletu českou zem.«

Rozbalil hned dokumenty
s ověřeným výnosem,
drápem po řádkách jim jezdil
drže jim je pod nosem.

Bratří Ježíšovi ztrpkli:
»Starý, zdá se, v koncích je —
bude čas dát kurátora
na to jeho métier.

Mluví leccos, rozhazuje,
svět by probil za chvíli —«
dali hlavy dohromady,
radili se, radili.

»Pane ďáble, bůh to řekl,
jeho slova nezhynou,
jdeme pryč, však vyplniti
rač nám prosbu jedinou.

V této zemi přeúrodné,
naší práce znamení,
dovol teď nám vypěstiti
jenom jedno osení!«

Ďábel uklonil se: »Prosím.
— Pře je tedy skončená.
Vida, dobře, že dle zvyku
čert si všecko znamená. —«

Orali a zasívali
dobří černí přátelé,
potili se, pracovali,
ďábel smál se vesele.

Minul rok . . . dva . . . tři . . . a sedm . . .
již se zelenala zem,
osení se ukázalo —
ďábel strnul úžasem!

»Tohle není ječmen, žito,«
potom náhle propoví,
a kam hledne, hrůzou bledne:
»totě samé duboví!«

A duboví rostlo v lesy,
v lesy smutné, ztemnělé,
ďábel na ně stále hleděl,
pak se utrh kysele:

»Dřeva, dřeva, samá dřeva,
panstvo černé, hrom tě vem,
nechej ty si i s tím dřívím
celou milou českou zem!«

Stočil ocas, schlípl uši,
bral se k peklu potichu,
jezovité smíchem nad tím,
váleli se po břichu . . .

Prchly roky . . . Pověst končí . . .
Výsledek však posud tkví:
proto máme tolik dubů
v našem pěkném království! . . .

ZÁPAD SLUNCE V ČERVENCI ROKU 1866.

Momentní fotografie z dějin.

Ten večer v mysli mám, kdy před dávnými časy
mne otec s sebou vzal si shlednout obilí;
kolkolem vlnily se bledé, plné klasy
a cvrčci, kobylky v nich zvučně chřestili.

A chvilkou z východu to temně zadunělo,
jak rachot hromový by tam se někde snes:
»Hle, bouře, tatínku!« a otec skloniv čelo
děl: »Naši bijí se tam na Moravě kdes!« . . .

A kolem svato tak. V dál vlnily se lány,
v nich meze zelené tam a tu kmitaly,
a snopy žitnými dva vozy obtěžkány
po cestě prachové se zvolna houpaly.

A bílé domky vsí, kol sady obepjaty,
se tiše stápěly ve slabém karmínu,
jim v oknech plápolal žár slunce rudozlatý,
a modrý jemný kouř se vláčel z komínů.

Já pohled na západ. Kraj nebes krví hoří,
půl klenby v purpuru — až umdléval můj zor,
a v dálce vstávalo to české Středohoří
a v krev tu zdvíhalo svých hlavy modrých hor.

A zvonovitý Řip byl pochmurný a tmavý,
jen malá kaplička se na něm bělala,
a hrozivě tak tkvěl v ten večer plný slávy,
že se mi náhle zdál, jak by to čekala

na čas svůj, kdy ten kraj by mohla pokrýt celý,
ta pruská, ohromná se špičkou přílbice,
jak je ti vojáci dní málo před tím měli,
když vmašírovali si v naše ulice . . .

PRI OSLAVĚ KOLLÁROVĚ.

Na marxském hřbitově, tam při zdi, v thuje sněti
z večera začne vždy teď slavík píseň pěti;
ten šedý pták tam zpívá už roky ze zvyku,
vždyť on je pěvcem lásky a ptákem básníků.

Na marxském hřbitově, tam při zdi, sněti thují
svým černým rouchem hrob básníka zahalují;
tam v strouchnivělé rakvi jsou kosti setlelé,
však srdce dosud bije — to srdce z ocele.

Den co den slavičí zpěv lije se tou tiší;
než srdce slouchá v dál: den co den volat slyší
to jméno, kterým zváno kdys bylo životem,
s ním potlesk, jásot vniká v hřbitovní těžkou zem.

A sladkou předtuchou se srdce pozachvělo:
»Snad vyplněno dnes, co snilo jsem a chtělo . . .!«
Jak hlas kovové struny se vychvěl z hrobu ven:
»Tož rcete mi, vy živí, proč rušíte můj sen?«

— Ó pěvče veliký, ty věnce, slávy hřmění,
potlesky nadšené a pestrá shromáždění
den velký oslavují, jenž kdys v rodišti Tvém
učinil jednu chýžku slovanským Betlemem —

»A dál?« hlas kovový se táže z hrobu přísně.

— A vše to holdem jest Tvé nesmrtelné písně,
jež jako otcům kdysi, tak nám, tak příštím dnům
snů, tužeb nejsvětějších je evangelium —

»Dál, dál!« už nevrle to z hrobu duní znova.

— Chováme v paměti ta všecka Tvoje slova —

»Nic o mně!« vzkřikne nyní to srdce rozchvěné,
»chci vaše činy, skutky — jen fráse, fráse ne!«

Tu trudno odvětit . . . Tu mlčet musíme . . .

A hrozně horlící hlas znova zahříme:
»Nač tedy plané třesky té slávy jalové?
Což moje matka Sláva? Což moji Slávové?«

— Ach, rozdrobeni dál, tak jako za dnů Tvojich,
své síly ztrácíme v cizích i vlastních bojích
a nadarmo to všecko: Slávie každým dnem
se víc a více stává jen bájí přeludem.

A sami nevíme, proč trest ten, čí to vina.
Snad kletba odvěká, snad zášti Hospodina,
a nejvíce je trpko, že nelze tušit dne,
kdy všecko to se změní, čas lepší zasvitne. —

Teď chví to teskllivě tam z hlubin hrobu, z dola:
»Ne kletba, zášti ne — proč? — jedna řádka volá
vám z mého testamentu, jste stále ve bludu:
vždy vlastními jste strůjci svých vlastních osudů.

Ó tak bych modlil se, jak modlil jsem se prve:
kéž trochu železa do vaší vnikne krve,
vy měkcí, duše z vosku, nestálí, vznětliví
jak sláma, z které v posled troud zbývá práchnivý.

Ó tak bych křičel k vám, jak kdysi, po stokráte,
vy, kteří tenkrát jen ze žuly hlavy máte,
když s bratry pokrevnými je v půtce srážíte —
však nač mé staré rady, nač slova řeči té?

Mně zbývá plakat dnes, jak plakával jsem kdysi,
když v duše hlubině se k slzám žluč jen mísí —
Nač jste mne probudili? Pro kalich svojich muk?
Pro moji slávu? Sláva! . . . Ach, hořký, prázdný
zvuk! . . .

Kdys . . . pravda . . . přál jsem si své touhy v jednu
složit:
po letech jedenkrát tak ještě moci ožít . . .
v den splnění svých snění, a tak je v květu zřít —
však dnes — ach, dnes to není . . . chci dál zde
hluše tlít . . .«

A srdce z ocele tam dole zmlklo . . . Thuje
ten šedý náhrobek svým listím zahaluje . . .
a ticho leží kolem . . . a voní noční květ . . .
a malý šedý slavík tam neustává pět . . .

— — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

Pryč s pósou slavnostní! Nač sypat písek v zrak?
Dny slavné došumí, a rádi svleknem frak
a rukou přejedem po spokojeném čele:
»Nu, slavnost Kollára se vydařila stkvěle!«

A jeho kniha kdes ve skříně hlubinách
dál bude ležet zas, dál na ni padat prach —
a bude dobře tak: v ní blesků roj je žhavý,
jenž v duše by nám bil a pálil naše hlavy.

K svým frásím zvonivým se zase vrátíme,
jež zatím staly se, jak — ani nevíme,
už vzduchem, vínem nám a chlebem každodenním,
pít, jíst a dýchat je zas budem s zanícením.

A když i časem v nás se ozve svědomí,
s hrdostí rodičů je skonejšíme my:
že pevně stáli jsme na vykázaném místě,
a, kam jsme měli jít, že syn tam půjde jistě.

Tož v historický teď se vnořme kalendář,
čí slavit památku a komu dát zas zář,
kde nový proslov vzít, jenž hřměl by vrahům
hněvně —
— — — — — — — — — — — —
Ach, srdce z ocele, spi dole pevně, pevně!

JAR. VRCHLICKÉMU V R. 1893.

K čtyřicátým narozeninám.

Můj příteli, už několik dní kladu
své čelo v dlaně, dumám, přemýšlím,
obraty vzletné skládám na hromadu
a stavím sloky, lovím pěkný rým,
— chci totiž vstoupit v gratulantů řadu
se zvláštním solem, Tebe důstojným —
než letí čas, krev bouří v skráních mých
a papír čist jak právě padlý sníh!

Mám myšlenek pár, nechci zapírati,
viz třeba tu, jež hlavou prochvěje
kolikrát za den: nechci Tobě přáti
k té čtyřicítce, hloupý zvyk to je,
sám kysele se budu usmívati,
až vstoupne jednou v moje veřeje:
host nemilý to s přísnýma je rtoma
a nelze dít mu: pán teď není doma!

Však u Tebe, kam vejde svěžím krokem,
pozdraví pěkně, zlehka usedne,
oddechne chvilku a svým jasným okem
se do minulých roků rozhledne,

pak dá Ti ruku, řeči klidným tokem
Ti řekne: »Máme tedy poledne,
nu, ještě dojdem zdrávi někam spolu,
než slunce žhavé sklouzne s nebes dolů. —«

Ne, tomu hostu musím zvolat: Vivat! —
— — — — — — — — — — — — —
tak, na příklad, to víří v skráních mých;
však začnu pokojem se trochu dívat —,
přede mnou stojí řada Tvojich knih,
čtu jména s hřbetů — a už v mlhu splývat
vidím ta slova veršů vysněných,
a frásí je, co se mi dobrým zdálo,
a knihy Tvé dí k tomu: Je to málo!

Čtyřicet let! . . . a zas: čtyřicet let! . . .
Z celého duševního vlnobití
ta slova dvě mi zbudou naposled,
a člověk k nim tak divný akcent cítí,
jež spoustou slov a vykrášlených vět
se přece jenom nedá vysloviti:

Můj příteli, a cizí dálka brání,
že nemohu Ti ruku stisknout ani . . .

LIST.

M. A. ŠIMÁČKOVI.

Můj příteli, je penězi-li čas —
pak utrácím a žiji jako kníže.
Dny, týdny, měsíce — vše bere ďas,
a já si ani nepovšimnu blíže,
co vydávám. Je noblesy v tom trochu,
však já byl vždycky, jak víš, drahý hochu,
v těch počtech aristokrata tak kus,
jak každé legitimní dítě Mus.

Však jinak, drahý, lovím »kéž« a »bych«
v svých zašlých dnech, jak dělají to starci.
Hleď na příklad: Kéž bych byl v cestách svých
ten našel los, jak moji chlebodárci,
ti měnci peněz, autority bursy,
jichž hnutí řasy honí plaché kursy
nahoru — dolů — — málo slávy v tom,
však zdravě má se při tom žití strom!

A Ty si troufáš otázku mi klásti:
kdy pošlu verše? Povznešený cit
to pro mne. Tedy v dálné mojí vlasti
jde tohle zboží dosud na odbyt?

Tož pod rostrami našich diplomatů,
v žurnálů hřmění, ve válečném chvatu
jde poesie dosud do květů
Ó šťastné eldorado poetů!

Toť však je všecko, co Ti mohu říci.
Já dávno, dávno přestal verše psát.
Ať zkouší se v tom mladší výtečníci,
sám budu číst a sám pochválím rád.
Já leccos psal, dnes vidím: leccos tuze,
má culpa jsou dnes moje carmina —
počestným lidem přinutil jsem k hrůze
zpívati Musu jako gamina.

Poslední kniha*) (hezká řada let
je tomu, kdy jsem psal ji v tváře potu)
přinesla vavřín mi (ten budiž klet,
ponesu věčně stopy jeho hrotů),
a svil jej přítel, blízký srdci mému,
a vstavil na hlavu mně nevinnému,
na bílém černé, svět to mohl číst,
že pessimist jsem, cynik, nihilist!

*) Míněny tu »Podzimní sonety« a kritika Em. ryt. z Čenkova v »Liter. Listech«.

Já cynik! Bozi, chodit českým peklem
tak deset roků, při tom verše psát,
chtít to a to — a nechat v řevu vzteklém
se hlupáky a lotry napadat —
a vidět v životě jen hnus a špínu
a cítit v životě jen příchuť blínu —
snad malheur to — však přiznáš, drahý hochu,
že měl bych právo na cynismu trochu!

Než pessimist? Kdy já bych se jen byl
odvážil zhanět to, co žije, trvá,
když pán bůh sám si všecko pochválil
(viz bibli, Genesis a kniha prvá)!
A nihilist? Já člověk slušný, starý,
spiklencem nejsem, nezabíjím cary,
ba ani nevím, co je dynamit,
ctím úřady a počestně chci žít!

Snad někdy v nestřeženém okamžiku
mi slovo proklouzlo tak nebo tak — —
rád odvolám a s četou současníků
dosvědčím slavně: kam jen patří zrak,
vše stojí v květu, vlast je plna štěstí,
společnost zdravá, v budoucnu zřím kvésti
jen růže, růže; život — štěstí stoh,
radostí člověk zšílet by tu moh!

Ach, ten můj přítel! Pravdu musí míti,
je dorostlý to slušný mládenec,
znal také v potu tváře verše víti
a čisté Pravdy chtěl být stoupenec,
tak znal jsem jej (pak rozved naše čluny
proud žití neúprosný, divoký —
já spálil lýru, prodav dříve struny,
a přítel můj šel mezi proroky).

Je kritikem. Snad hatilo se v praxi
to s těmi verši, snad mu vyschl zdroj
(Nemesis dala trestajíc jej jaksi
napsat mu tohle: vrhnouti se v boj
a dáti zabiti se do krvava
za svoji českou milovanou vlast,
že by to — — inu, ano byla slast)
či — a to zdá se příčina být pravá,

zdál se být sobě málo dokonalým
co poet drobný, suchý, upjatý
(a stimulantem, věru, není malým,
ctižádost v žití, jak lze citáty
z Tacita, myslím, z Aischyla též snad
nad jasné světlo slunce dokázat —
ostatně každá čítanka tak svědčí),
však já tu ztrácím trochu nit své řeči!

A kritik, pane, kritik, to je cosi,
Tys moudrý — on je přec jen moudřejší,
komparativy vlastností tvých nosí
(těch dobrých), tvojí práci vezdejší
líp rozumí, než rozumět chceš sám,
tys napsal něco, on však poví nám,
cos napsat chtěl (tos nechtěl jaktěživ),
však co tu platno — on to věděl dřív,

než tys vzal péro do ruky. Hleď, brachu,
teď přítel můj má ono renomée,
teď druhům dávným bude ku postrachu
(viz výše, jak znal zcuchat jméno mé),
a dobře tak. Když po člověku sáhne
a s hlavy, s lící kůži tobě stáhne,
a ty zříš tetelící maso své —
tu aspoň vidíš, co to v tobě je!

Těch poznání já už mám po krk dosti . . .
A řekni dál, můj dobrý příteli,
je rozumné té naší společnosti
potřebí veršů? (Odečteme-li
studenty nadšené a staré panny
a nějaký pár v sebe zakochaný,
jež vezmem-li tak všechny společně,
k »rozumným« nelze přičíst konečně.)

Čtou verše moji zdejší chlebodárci!
Či u nás šlechta, bodří měšťané?
Cechy a spolky? (Krom proslovů arci.
jež vyslechnouti ráčí.) Víš sám: ne!
A politici naši? žurnalisté?
Či profesoři vyšších našich škol?
Toť lidé rozumní, a je to jisté,
že verše cení sotva nad koukol!

Má dcerka zrak má jako gazella,
bůhví, co všecko z očí těch se chvěje!
Kus ráje, slunce, polka veselá,
a čertíků pět provádí v něm reje,
má čtyři zoubky jako perličky
a zkousá jimi, satan maličký,
vše, co jen přijde v dosah ruček jeho,
a věř mi, dosáhne tou ručkou všeho!

Je poesií život, život jen . . .
Má dcera jest jí, já se přiživuji
na jejím jasu. Tak jí den co den
vymýšlím báje, marše předzpěvuji,
vesnici stavím, časem dělám oře
a táhnu vozík, kreslím topoly,
zvěř, vojáky, loď, hory, skály, moře —
a Ty chceš verše? Bratře, nikoli!

BOŽÍ VŮLE.

Z R. DEHMELA.

Po štěstí hladovíš, Evo,
a chvíš se utrhnout jablko,
jež zakázal ti bůh tvůj kdys,
před třemi tisíci lety,
  ty mladé stvoření!

Vidím tě večer co večer,
jak vzpínáš hubené ručky
na osamělém lůžku
ku bohu starých lidí:
  Dej mi je, dej mi je!

Ubohá ovečko!
On nikdy neobšťastnil nesmělého,
ten starý bůh!
Dal ti ten hlad tvůj, ty tvé ruce:
  Utrhni, jez — a potom trp!

* * *

Mladosti moje, hleď, my kdysi
na leccos hrdi bývali,
na prvé verše, prvé laury
a na rty, jež jsme líbali . . .

Mladosti moje, přešly časy,
jak pohádka jsi zmizela . . .
Je hostem nemoc, vlasy zřídly
a vrásky lezou do čela.

A verše, sláva, láska — marnost,
šum větru, hrstka popele;
dnes hrd jsem na pluk nepřátel svých
a na tři, čtyři přátele.

DETERMINISMUS.

A listí padá. Těžké mraky visí
nad zemí nízko. Vlhkým vzduchem line
umrlčí zápach z květin těl, jež kdysi
tak plály, kvetly po zahradě stinné.

Nic nepohne se... Ať dnes nebo zítra...
a člověk s tichou resignací hledí
do vzdáleného žití svého jitra
a do nejisté podzimní své šedi.

To vše se zdá dnes harmonicky zníti
bez nárazů a náhlých bez přechodů;
ton za tonem se musil takto chvíti
v logickém sudbou předepsaném chodu.

A klidně dál se člověk rozpomíná
a klidně v šedé příští myslí maně.
Ve vzduchu vlhkém páchne umrlčina,
a tma se zvedá na půlnoční straně.

*
* *

Na černé sněti před okem mým
se osamělý hnědý lístek kývá;
po střechách vleče se plazivý dým
a vlhká mlha na ně shora splývá.

Den přijde z rána bědný, nevítaný,
jak plachý žebrák v líc ti pohlíží —
a nepovšimnut, v cosi zadumaný,
se k podvečeru do tmy odplíží.

To není nuda, jak to jindy bylo,
mrazivá zoufalost lehá v duši, v zrak . .
to slunce se tak nějak vytratilo,
a člověk neví, kdy, a neví, jak . . .

PAMÁTCE NERUDOVĚ.

Tak žije v mojí paměti:
Sestárlý orel zimomřivý
na sněti sedí sám a sám,
stesk konce hled mu mlží sivý,
však hrdost je v něm, síly plam;
už zřídka černá křídla zdvihne
a ve mohutném rozpjetí
do výše přímým letem tíhne
a v ní se tmavým bodem ztrácí
a obloukem se dolů vrací
k místečku svému na sněti.

Už za ním život . . . jaký dar!
Vždy zvyklý jenom vzhůru stoupat,
tím okem svým zřel na svou zem,
vždy král, svou nohu nedal spoutat,
kramářům k budce řetězem;

když bil se, bil se s protivníkem
zrak v zrak a proti spáru spár,
a nebyl nikdy zákeřníkem.
Syn vzduchu rád měl metelici,
tu kovový hlas jeho hřmící
tak rád se mísil v živlů svár.

Pak jednou tiše na zem spad.
Byl mrtev. Lidé k němu spěli.
Hrd byl i v sledním strnutí.
Tu teprv s žasem uviděli
tu šířku lesklých perutí.
— Je týž to, jenž se jevil zraku
jak skřivan kdys, jak tečka snad?
Tak vida, orel! Inu, v mraku
je těžko ptactvo rozeznat! —
Hrob vykopali. Lze však hrudou
ty křídla skrýti? Ona budou
po věky z hlíny vyčnívat . . .

Tak vídám Tebe zas a zas;
ó mistře, při každé své práci,
kdy člověk nejistotou štván
v své síly, v sebe víru ztrácí,
a k tomu, co zní ze všech stran,

ať potlesk přátel, hymnů pění,
ať zloby nebo soudu hlas,
k ničemu dosti víry není —
už zvykl jsem si dobu dlouhou
ptát do prázdna se s marnou touhou;
Co Ty bys tomu řekl as?

To žije v mojí paměti:
On tenkrát — řada tomu roků,
já po prvé svá křídla vzpjal —
s úsměvem ve svém orlím oku
mi na rameno zaklepal,
dvě slova řek tak lakonicky —
a jako když mě posvětí,
já vydržel jsem giganticky
pranýře, soudy, šibenice.

Teď, když řve kolem metelice,
zrak časem v dálku zaletí —
šediví vrabci cvrkajíce
se choulí jen tam na sněti.

SONET.

Když, bože, svobodnou dals vůli nám
a neptal jsi se, chcem-li vůbec v svět,
a až nás potáhne cos k věčným tmám,
ty nezeptáš se, budem-li už chtět —

když v náhodách, jimž nelze rozumět,
se zmítá žití naše sem a tam,
jak muška, jež má takto volný let,
však pavučina lne jí ku křídlám —

Dík aspoň za to, bože veliký,
žes dal nám právo přísné kritiky,
že trhajíce křídly slepenými

ti můžem volat hrdly sevřenými:
»Tvé dílo, starý, dobrým zrovna není,
jak chlubil jsi se tenkrát při stvoření.«

PODZIMNÍ MOMENTKA.

Sestárlé dámě roků četa
už káže vzdát se zábavy,
dát výhost bujným plesům světa
a zelené svléct hedvábí —

tak ten můj kaštan, který metá
v mé okno stín svůj mihavý,
— jak pyšně čněl do žáru léta
a zpěvné hostil pěnkavy! —

teď rezavé své šaty vzal
a v minulo se zadumal
a jeden velký vějíř ten,

s nímž prožil mnohý krásný den,
naposled roztah — s povzdechem
mu dává klesnout v chladnou zem . . .

ŽAPONERIE.

Kruh pavučiny protrhaný
chví v širokém se prostoru,
v ní zachytil se, větrem hnaný,
prožloutlý lístek javoru.

A sítí tou zříš, kterak mhami
v špičatém ostrém obryse
kus silhouety Fudži-yami
na šedém nebi kreslí se.

FRAGMENT.*)

Nu, pěkný nápad je to, blázne starý,
najednou začít psát si memoiry! . . .

Tož prvá věta šťastně v papír sjela,
jen k tomu zřetel, ať ta knížka celá
se vede řádně, den ať je v ní za dnem,
ať neutone v slohu těžkopádném,
vše povídej si básnickými slovy,
ať ona všudy vzorům svojím hoví,
těm žurnálkům, kam péro dívky mladé
své holubičí dojmy večer klade!
Jen povídej, však pozor, brachu hbitý,
což? není to snad příznak senility?
Jsi třicet roků, jak je slunce měří,
však v mozku tvém se to už nějak šeří,

---

*) Chtěl jsem napsati kdysi román: »Dekadenti«. Garborgova kniha »Umdlené duše« přetrhla mou práci v prvé — díky bohům — kapitole. Provedl tu myšlénku o nějaký čas dříve.

tam šedesátka už se dobrá hostí
prázdného žití, pádných zkušeností,
a povídavosť jež je vlastní stáří,
tě vede k papíru a kalamáři.

Jen piš! A co! Nu, napíšeš as denně,
že vstal jsi ráno, jednou (k vůli změně),
že pršelo, a jindy, že je hezky,
žes myl se, strojil, zatím slunce blesky
padaly kolmo na tu naši zemi,
a ty jsi doloudal se ulicemi
k hostinci, kde jsi dobře obědoval,
pak do kavárny, trochu přehazoval
žurnálů plachty, klel jsi podle zvyku
na básně, novelly a politiku,
pak přised ten či onen dobrý známý,
a mluvilo se: klepy, mody, dámy,
poslední skandál, nová anekdota —
konečně co jsi žádal od života,
co žádal bys? Vždyť nepřeješ si více.
Tu, a tam, pravda, pociťovals sice
prázdno a nudu, jakés přesycení —
však, přiznej sám si, jinak možno není.
Konečně: žil jsi, to je hlavní věcí.
Tvůj děd a otec — vzorní věru předci —

ti rozumně pár hřiven zanechali,
což bylo moudré. Byl jsi atom malý
tohoto světa, žil jak mnozí jiní,
a pohledneš-li na ty roky nyní:
nebyly šťastny, nešťastny ne taky —
nu, život animala pod oblaky;
a jednou skončí celá historie,
a dědiců tvých vděčnost nápis vryje,
(ač zanecháš-li něco) v pomník bílý.
A tak když člověk upřímným je chvíli
sám k sobě, dí, že celý žití špás
nestojí za nic. Omne vanitas.

*

Mluvil jsem s Karlem. Pošetilec starý.
V něm planou jakés opozděné žáry,
kus mladosti mu ještě z očí svítí,
ač ve vlasech se mu již stříbro třpytí.
Rád nemám paradox. On ve svém věku
je stále roveň lyrickému reku,
kde epického starce měl by hráti.

— — — — — — — — — —

Byl v Německu a studoval prý mnoho,
je v továrně, už ani nevím, koho,
má plno plánů, zbožňuje svou práci,
radostně prý se večer domů vrací

(má matku a dvě sestry, staré panny),
vždy domácně byl jaksi vychovaný,
a to mu zbylo; nyní — vrchol všeho —
chce najít děvče z domu počestného,
sní o lásce, jež dojde ku oltáři,
o larech, penátech a krbu, který září,
otcovských radostech a klidném dokonání —
ať šosatí si podle svého přání.

— — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — —

V NEMOCI.

Kdo tu? Co po mně nyní jelo
jak páchnoucí a mrazný dráp?
Krev všechna v hlavě, hoří čelo . . .
A z noci zní sem nářek žab . . .

To bledě modré světlo loupí
mých očí sílu . . . přízrak ten —
hu, vypasený měsíc hloupý
se vehoupl mi do oken.

A hodiny do toho ticha
svůj neunavný pouští hlas . . .
A kdo tam v koutě těžce vzdychá
a po špičkách jde ke mně zas?

Jsi ty to? Ty? Cha, k smíchu, k smíchu,
ty mlčiteli příšerný!
Ty bajko! Zkrotím tvoji pýchu,
kostlivče žlutý, mizerný!

Co chceš? Mně všecko vzalo žití,
ne najednou; tak pomalu,
jako když slyšíš kapky zníti
po bouře divém přívalu.

Ó Život napálil tě, brachu,
ach Život, taškář prohnaný!
Dej sem hnát ruky, bídný brachu,
ať ošizen — jsi bez hany!

Vem, co mám. V hlavách u postele
to okované kopí zříš?
Je dosud teplé, zkrvavělé.
Štít neměl jsem. A pojďme již!

NA DUŠIČKY.

Mhy sprcha šikmo k zemi létá
a vlhčí dlažbu. Mrazná zima
zdá na všem chvít se, z všeho vanout,
vším prolínat. A půlkruh nebes,

bezcitnou šedí potažený,
zří přísně na zem. Tiše, tiše
vlá vzduchem jakás zhořklá vůně,
bolestně, teskně chladem vane —

to duše květin zavražděných,
jichž tílka leží bezevládně
studeným tenkým drátem spjatá
na hrobech mrtvol práchnivících.

*
* *

Má minulost — pár očazených hranic,
kde roky moje shořely,
krom upomínek nezbylo z nich pranic,
a ty jsou rovny popeli.

Z nich zžíravinu duše má jen cítí,
když přehrabuje tyto kupky šedé —
a člověk neví: byl přec šťasten v žití?
či vzpomínat si jenom nedovede? . . .

* * *

Je jakýs klavír duše básníka,
na kterém hraje Osud neznámý;
prst jeho se jen kláves dotýká
a z vnitřku hřmí to tonů vlnami.

A zní v tom láska, mládí, otčina,
šum stromů, jaro . . . šťastné melodie . . .
a Osud je vždy znovu začíná
a vždycky v nové variace vije . . .

Na klavír můj si Osud sed,
jak bez dozoru kýs kluk rozpustilý,
a potměšile celé víko zved
a do kláves bít začal ze vší síly.

A každičký ten dlaní jeho ráz
vždy na tré kláves padá do týchž míst —
ó verše mé, vztek slyším syčet z vás,
ševelit bolest, klnout nenávist!

ČASOVÁ MELODIE.

Hlubokou nocí uháním
na saních rozlehlou nivou,
mám koně s leskem havraním
a dlouhou vlající hřívou.

Koni můj, děsíš se? Ze tmy, hle,
jaké to divoké vytí!
Podlité krví oči zlé
jak se k nám ze všech stran řítí!

Kde jen ti vlci celý čas
po našich vlastech se kryjí!
Je ticho . . . jedeš sám . . . a v ráz
kol tebe soptí a vyjí!

A je to rámus, zuření
a zubů cvakot a štvaní!
I psi tím v dálných vsích vzbuzeni
též soptí — proč, neví ani.

Vraníku, dobrý koni můj,
jen dál leť k předu a k předu!
Nevím, zda živ stihnu ten cíl svůj,
mně stačí, že jedu, že jedu.

A střelme chvilkou si v rotu tu vlčí
tak maně, beze všeho účele —
je to sic rozjitří a neumlčí,
však jede se to pak vesele!

J. ÚPRKOVI.

My chceme verš, jenž hněvně proklíná,
sní, kvete, pláče, maluje a zpívá;
my hudbu chcem, jež veršem mluvit zná,
sny koloruje, v těla duši vlívá.

A chceme dláto, které z kamene
vyloudí barvy, sloky, melodii —
to Umění X prosté, vznešené
jde z žití, žije a se v život vpíjí.

Ty usmíváš se asi potají
nad šedou theorií v tvůrčí pýše.
Nic platno — i Tvé barvy zpívají,
a v rytmech všecko hovoří a dýše.

OPUŠTĚNÁ VĚTEV.

Čechové vídeňští.

Ta snítka jabloně! Z rodného vzpjala sadu
své tílko troufale přes chladnou bílou zeď...
Kmen, otec oddělen, tkví ztracen pro ni vzadu,
a ona mísí se ve cizích stromů splet.

Jí ruka sadařů se netkne, neostřihne
jí uschlé výhonky v dnech prvých podjaří;
když k zemi kloní se, jí nikdo nepozdvihne,
tlum žravých housenek jí nikdo nemaří.

Peň rodný posýlá jí stále sic dost mízy,
však ona žene se tím dál a dál jen zas,
a její jablka jí serve ruka cizí,
když podzim nastane a česání je čas...

Tak jen když rodný strom pod slunce vřelým
vznětem
jásaje zhalí se v slavnostním příkrovu,
ta snítka ubohá červenobílým květem
v tom cizím stromoví se hlásí k domovu...

ÚČTOVÁNÍ.

Jak se to skončí? — ptám se vždycky,
když do života hledím zpět . . .
Co může přinést život lidský,
to vidím v tůni zašlých let.

Já věřil vše — a potom pranic . . .
Vlast, lidstvo, bůh — hm, mládí žár . . .
Mám schladlý popel z černých hranic,
kde spálil jsem těch model pár.

Na rty mé polibků pad příval,
do srdce kapal ostrý jed;
hrst dobrých přátelů jsem míval,
z nichž často vzorný lotr zkvet.

Já sil i sklízel bujné vtipy
a s hlupci jsem se hloupě smál —
jak často žert nám na rtech kypí,
ač člověk rád by proklínal!

Já bídu znal i ponížení
i hrozný stud sám před sebou,
měl ovšem také povznesení
a zářil jakous velebou;

já často pomocné ždal ruky
a dostal rad vždy jako zrn;
mně spůsobil též jisté muky
tradiční poetický trn —

Jak hřivna z bible v hloubi země
dnů světlých trocha mrtvě spí —
co všechny černé chvíle ve mně
jsou živy, krev mi upíjí.

A člověk zírá v chabé touze
v budoucna závoj mlhavý —
a: jak to skončí? — to je pouze,
nač můž být ještě zvědavý.

LEGENDA,
KTERÁ MOHLA BÝT NAPSÁNA TAKÉ PO MÉ SMRTI.

Umřel jsem. Že snaha po lepším
po smrti zbyla v mé lebi,
tož jsem šel aetherem studeným
vysoko, vysoko k nebi.

Zeď hrozná, železná dvířka v ní,
kolem se sta duší plazí,
své čisté svědomí chopil jsem
a dal tři na dvířka rázy.

Vykoukl Petr ven — znám ho, znám,
pleš, oči, vousy! — tak právě
před léty vypadal, když jsem ho měl
v biblické dějepravě.

— Papíry vaše! — řek úřadně.
Dal jsem mu nevolky volky
list křestní, snubní a úmrtní
s podpisy na všem a kolky.

Prozkoumal, dvířka otevřel
a skoro kaprálsky káže:
— V jedenáct hodin je velký soud,
čekat, až pro vás se vzkáže! —

Vešel jsem v čekárnu. Byla to
prostora holá a šerá,
řada tam čekavců seděla,
umrlých předvčírem, včera.

Mudrci, nešťastní na zemi,
že došli vědění hranic,
bručeli, že ve smrt doufali,
tu jsou a — nevědí pranic.

Občané byli tam rozšafní,
jimž moudrost kanula se rtů:
— Nevědět, vědět, hm, hloupá řeč,
to čekání zde má jít k čertu! —

Tak se tam mluvilo. V koutku pak
hlasitě klnula četa
doktorům, kteří jim pomohli
na tento z onoho světa.

Potom se ozvalo troubení
a bubnů nebeských bití,
křídlaté pachole přiletlo
a zvalo nás za sebou jíti.

Jdem po dvou. Jaké to divadlo,
tyhlety nebeské nivy!
Jak ten náš pozemský hříšný zrak
na všecko s údivem civí!

Jaké to stromy a květiny,
vzduch, barvy, čtvernožci, ptáci!
Jaké to vůně, a světlo jak
se v svěžích křovinách ztrácí!

Orkestry andělů sijí tu
lahodných tonů svých příval —
Kdyby tak člověk jen jistý byl,
že člověkem řádným kdys býval!...

Svaté a světice vidíme
v bělavých řízách kol chodit,
smekáme na pravo, na levo —
rozhodně nemůže škodit!

Křídlatec vede nás v nádhernou síň,
vázne a váhá dál noha:
v průčelí září tam ohromný trůn,
soudná to stolice boha!

Andělů, svatých tam nabito je,
člověk až dýchat se bojí,
a protože klenba je z rubínů,
v růžové barvě vše stojí.

Světec kýs dle řeči dělí nás,
— národe, přestaň už stenat,
tady je balsám tvým bolestem:
před český dali mě senát!

Pachole křídlaté vede mne
blíž trůnu k velkému stolu —
Pachole křídlaté, šálí mne zrak,
kdo že to sedí tam spolu?

To že zde jsou moji soudcové?
Dík ti, můj bože, a sláva!
Neruda hovoří se Žižkou,
Havlíčku Hus potakává.

Čelakovskému cos Chelčický
vykládá s úsměvem mírným,
a Prokop Holý dívá se v dál
pohledem tichým a smírným.

Vy drahé hlavy, jimž k ortelu
jsem stavěl se již v žití proudu,
vy světlé hvězdy mé, stavím se vám
ku poslednímu soudu!

Na pozdrav kývl mi Neruda . . .
Na levo staví se k stolu
advokát, který má vydobýt
mou duši diabolu.

Na stůl si nakladl brožury,
proskripce, námezdné spisy,
jež byly mi házeny na hlavu
a jež mne tak bavily kdysi . . .

Na pravo, nesa knížky mé,
stál bílý andělíček,
byl jeden úsměv, a modrý zrak
z hebounkých zářil mu líček.

Pak přišli svatí a světice,
kupili v sbory se, řady —
vida, ta pozemská zvědavost
je nesmrtelna i tady!

Advokát ďáblův čte. Ticho je.
Brožury, námezdné spisy,
satiry, proskripce, úsudky,
sůl žití to z anno kdysi.

Čte a čte. Havlíček s Nerudou
začali šeptat si spolu,
a Čelakovský si bubnoval
na ploše soudního stolu.

Čte a čte. Chmuřil se mistr Jan,
Chelčický Holému kýval,
Žižka stah rety, stisk ruku v pěst,
a na mne se soucitně díval.

Čte a čte. Vstal náhle Neruda:
— Počkejte, křídlatý pane,
jak vidno, známý to případ je zas
z té vlasti milované.

Už můžem bezpečně, přátelé,
božímu Majestátu
rozsudek ku sankci předložit
a říci v referátu:

rozšlapal několik nafouklých nul,
potloukl pitomé mezky,
a nenáviděl měl z duše rád
ten bědný a bídný lid český.

A že tak někdy v té ráži své
vedl si až příliš čile —
ty to víš, Havlíčku, může se jít
k těm porážkám v říze snad bílé?

Neruda vstal a mně ruku dal:
— buďte nám vítán tu hezky!
Moloděc, — vykládal okolo všem —
vy neznáte ty naše mezky! . . .

FEUILLETON.

FR. FRYŠTACKÉMU.

Červnový večer byl. Hanou jsem jel,
v poledne měli jsme sprchu —
teď se kraj jak čerstvý obrázek skvěl
až k patám dalekých vrchů.

Pšenice kolkolem v šíři i dál,
pšenice, kam oko chvátá —
jak by tu zvlněný hymnus teď stál
vzácného plavého zlata.

Jakby v plášť královský zahalila
kypící máť Haná sebe,
a trochu se tady zapyšnila
před modrým zrcadlem nebe . . .

— — — — — — — — — —

Dál jsem jel — v cizích jsem krajinách žil —
sám sobě často se ztrácel —
a jednou — v září to večer zas byl —
Hanou jsem domů se vracel . . .

Leží tu žebračka odraná, mdlá,
v bědný cár zhaluje sebe
a němě žaluje muka svá zlá
na soudu mračného nebe . . .

Nu, podzim — řekl jsem. V město jsem šel,
zrak do tmy po světlu noře —
a tu jsem najednou porozuměl,
proč venku leží to hoře :

živo tu v hospodách, v kořalnách zvlášť
živo až k hodině ranné —
Hanáci probíjí královský plášť
té svojí matičky Hané . . .

PSÁNO NA JAŘE.

Už zas je tady . . . Za mladosti naší
však přece nějak bujněji si hrálo;
ty květiny, ty dívky byly krasší,
a nějak horoucněj se milovalo — —

Ne, dosti, dosti. Bozi moji věční,
což opravdu jsem doplul na tu metu,
kde příslovečný stařík blahořeční
minulým časům, minulému světu?!

* * *

Já celé noci — mladá léta —
nad Byronem jsem sníval rád —
teď člověk klidně čítá Goetha
a po desáté chodí spat.

Snů marných, touhy málo vděčné,
se zhostil nyní na vždycky,
má rád kus prosy užitečné
a klidný zápal básnický.

Kdos v rameno mu ťukne časem . . .
když člověk hlavu otočí,
nějaká žena s bílým vlasem
mu vážně hledí do očí . . .

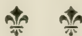

PROSTÉ SLOKY.

V Babelu literárních proudů
a hesel, rozumů a rad,
klik, koterií, přísných soudů
a velikášských maškarad —

mé Credo, štít můj a má meta,
k níž plnou silou dospět chcem,
je malá, hrdá, silná věta,
již řekl kdosi o jiném:

»On nikdy nelhal« . . . Vavřín stěží
tak které čelo opletá,
jak slova ta, jež pyšně leží
na hlavě bratra Musseta.

OBSAH.

Str.